

تقیه مداراتی، اصلی که امام صادق علیه السلام برای تقریب مذاهب در پیش گرفت

حجت الاسلام و المسلمین سید موسی موسوی؛ قائم مقام دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب در گفت و گویی ، با اشاره به فرمایش رهبر معظم انقلاب در زمینه وحدت اسلامی عنوان کرد: مقام معظم رهبری مدظله العالی، چندین بار به اشکال مختلف بر موضوع وحدت تاکید نموده و با توجه به اینکه که یکی از رسالت های مهم جامعه اسلامی امر به معروف و نهی از منکر است و این بحث به یک سری احکام جزئی و مسائل اخلاقی خلاصه نمی شود، بلکه در مسائل مهم سیاسی نیز این مقوله می گنجد، می فرمایند، در شرایط فعلی جهان اسلام، مهمترین معروفی که باید جامعه اسلامی، خود و دیگران را به آن دعوت کند «وحدت» و مهمترین منکری که جامعه اسلامی باید در برابر آن بایستد و سعی کند این منکر مهم و مضر را از بین ببرد، تفرقه است. معروف ترین معروف ها در فضای جامعه امروز ما وحدت و اساسی ترین منکری که در رأس منکرات است و خسارات آن بیش از هر خسارت دیگری در جامعه اسلامی است، تفرقه است.

حجت الاسلام موسوی تصریح کرد: گرچه به اشکال مختلف در فرمایشات نورانی همه ائمه معصومین (علیهم السلام)، بحث وحدت و انسجام جامعه اسلامی مورد توجه بوده، چه در فرمایشات مولا امیرالمومنین (علیه السلام) و چه در فرمایشات سایر ائمه، فراوان به بحث وحدت و تقریب پرداخته شده، اما به جهت شرایط

خاص دوران امام صادق (علیه السلام)، فرصتی استثنایی برای ارتباط شیعیان با جامعه اسلامی ایجاد شد.

نزاع امویان و عباسیان و ضعف حکومت، فرصتی برای ارتباط شیعیان با سایر مسلمین

وی افزود: در سال‌های پس از واقعه عاشورا و رسوایی امویان و همچنین ادعای خلافت عباسیان، به دلیل نزاعی که بین بنی امیه و بنی عباس اتفاق افتاد و ضعف حاکمیت در این دوران، فرصت مناسبی برای اهل بیت (علیهم السلام) و پیروان ایشان جهت انتقال و نشر معارف مکتب اهل بیت (علیهم السلام) فراهم شد، هم برای امام باقر (علیه السلام) و هم حضرت امام صادق (علیه السلام). اینکه این فرصت به ویژه برای امام صادق (علیه السلام) فراهم بود، به طوری که از ۴ هزار شاگرد ایشان، بسیاری از علمای غیر شیعی و یا علمای سایر مذاهب اسلام بودند که حتی در درس امام شرکت می‌کردند.

تلاش‌های فراوان امام صادق (علیه السلام) در راستای تقریب مذاهب اسلامی

قائم مقام دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با بیان اینکه قبل از اشاره به تلاش‌های مختلف امام صادق (علیه السلام) برای تحکیم وحدت و ارتباط پیروان اهل بیت با سایر مسلمین، ذکر یک نکته ضروری است، عنوان کرد: یکی از اشتباهاتی که گاهی امروز در جامعه شاهدیم، چه در بین شیعیان و پیروان مکتب اهل بیت (علیهم السلام) و چه در بین پیروان سایر مذاهب، این است که ما توده مسلمین و مردم جامعه را از حاکمانی که در طول تاریخ دست به آزار و شکنجه و قتل ائمه و شیعیان می‌کردند و اعوان و انصارشان، از جمله بنی امیه، بنی عباس و بنی مروان، جدا نمی‌کنیم و آنها را مورد قضاوت قرار می‌دهیم.

حساب مردم از حاکمان جداست

وی افزود: در هیچیک از روایات و بحث‌هایی که در مورد نفرین و لعن بر ظالمان اهل بیت داریم، منظور توده مسلمین و اهالی یک مذهب نیستند، بلکه حاکمیتی بودند که تنها نام مذهبی را یدک می‌کشیدند و بعضاً اعتقادی هم به آن نداشته و فقط از نام مذهب سو استفاده می‌کردند. امروز برای قضاوت گذشته تاریخ اسلامی این تصور غلط وجود دارد که دوران ائمه (علیهم السلام) یک طرف پیروان اهل بیت بودند و طرف مقابل کل مسلمین که در برابر اهل بیت ایستادند و ظلم کردند. این واقعیت ندارد، حساب توده مسلمانان را باید از ظالمین و حاکمین جدا کرد.

وی با ذکر یک روایت تاریخی تصریح کرد: آنطور که در تاریخ آمده، عمده فرزندان حضرت موسی بن جعفر (علیه السلام)، به خصوص دختران حضرت، از جمله حضرت معصومه (سلام الله علیها)، ازدواج نکردند. تحلیلی که در تاریخ برای این موضوع مطرح شده این است که به دلیل فشاری که از سوی حکام بنی عباس بر توده مردم نسبت به ارتباط با ائمه (علیهم السلام) و شیعیان وجود داشت، شرایط به گونه‌ای بود که کسی شهادت نزدیک شدن به اهل بیت و خاندان ایشان و حتی وصلت و ازدواج با این خاندان را نداشت.

موسوی تصریح کرد: به رغم تلاش حاکمین طالم مسلط بر جامعه جهت ایجاد شکاف میان جامعه اسلامی با اهل بیت (علیهم السلام)، زندانی کردن و به شهادت رساندن ائمه و اصحاب شأن، و ایجاد رعب و وحشت در مردم که مبادا نزدیک اهل بیت شوند، اما در زمان امام صادق (علیه السلام) به سبب نزاع و درگیری داخلی بنی عباس و بنی امیه، فشارها کمتر شده و فرصت مناسبی پدید آمد و سایر مسلمین هم توانستند با توجه به علاقه قلبی که به اهل بیت (علیهم السلام) داشتند، توانستند در درس امام صادق (علیه السلام) شرکت کنند، از جمله جناب ابوحنیفه، رهبر مذهب حنفیه که دو سال شاگرد امام صادق (علیه السلام) بود، خود ابوحنیفه در این خصوص نقل می‌کند که اگر آن دو سال شاگردی من در نزد امام صادق (علیه السلام) نبود، هلاک می‌شدم. یا مالک که رهبر مذهب مالکی‌ها هستند، ارتباط نزدیک با امام صادق (علیه السلام) داشته، در منزل امام رفت و آمد داشته. به هر ترتیب، رهبران ۴ معروف اسلام، یا بلاواسطه با امام صادق (علیه السلام) در ارتباط بوده‌اند و یا با واسطه شاگرد کسانی بودند که در نزد امام صادق (علیه السلام) تربیت شده بود.

تقیه مداراتی، اصلی که امام صادق (علیه السلام) برای وحدت و تقریب مذاهب در پیش گرفت

وی افزود: اگر مجموع تلاش‌هایی امام صادق (علیه السلام) در زمینه تقریب داشتند، جمع بندی کنیم، حضرت در ۳ عرصه تلاش‌های مؤثری داشتند. ایشان با توجه به فضای مناسبی که پیش تر اشاره شد، در مسیر هدایت جامعه در زمینه وحدت، بیانات بسیار مهم و مؤثری داشتند، بیانات بی مثالی که از هیچیک از ائمه (علیهم السلام) در خصوص معاشرت با سایر مسلمین نقل نشده‌اند.

حجت الاسلام موسوی خاطرنشان کرد: با اندکی دقت در کتب روایی شیعه در می‌یابیم که بخش مهمی از روایتی که در خصوص ارزش معاشرت با سایر مسلمین و ارتباط با دیگران از امام صادق (علیه السلام) نقل شده، روایات بسیار بسیار مهمی است.

وی با اشاره به توصیه امام صادق (علیه السلام) به اصل تقیه در اسلام عنوان کرد: اشتباهی دیگری که

در بین شیعه و اهل سنت پیش آمده، بد معنا کردن تقیه است که امام صادق (علیه السلام) به شیعه سفارش کرده‌اند، ما دو نوع تقیه داریم. یک نوع تقیه، تقیه‌ای است که امام خمینی (ره) آن را تقیه مداراتی ذکر کردند و یک نوع تقیه که خفی گفته می‌شود.

قائم مقام دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب خاطرنشان کرد: براساس روایات، ائمه اجازه دادند که پیروانشان در صورت در خطر قرار گرفتن جان‌شان از سوی حکومت، می‌توانند اعتقاد و دیدگاه خود را مخفی و پنهان کنند.

وی افزود: اما تقیه‌ای که بیشتر در لسان ائمه ذکر شده، تقیه‌ای است که حضرت امام صادق (علیه السلام) می‌فرمایند، کسی که تقیه نداشته باشد دین ندارد و از پیروان مکتب ما نیست. به این معنا که معاشرت خوب با سایرین داشته باشید و از جامعه اسلامی دوری نکنید، حضرت (علیه السلام) توصیه کردند که در تشیع اموات شرکت کنید، از بیماران سایر مذاهب و مسلمین ملاقات کنید، به فقرا کمک کنید. انگیزه اصلی حضرت از این فرمایش این بوده که جامعه اسلامی از یکدیگر فاصله نگیرند و با سایر مسلمین هم‌زیستی کنند، ما نمونه‌های زیادی داریم از فرمایشات ایشان که شیعیان را به معاشرت با سایر مسلمین دعوت کردند.

حجت الاسلام موسوی با اشاره به روایت دیگری از امام صادق (علیه السلام) در خصوص اهتمام ایشان به وحدت، عنوان کرد: حضرت در جایی فرمودند، یک رکعت نماز پشت سر امامی از غیر شیعه و سایر مذاهب، به گونه‌ای است که انگار پشت سر پیامبر (ص) نماز خوانده‌اید. حضرت در این حد، در راستای ارتباط با سایر مذاهب ارزش و احترام، قائل هستند.

وی افزود: از دیگر تلاش‌های مهم امام صادق (علیه السلام) در راستای تقریب مذاهب می‌توان به سفارشات و بیانات کلی که ایشان در راستای وحدت داشتند، اشاره کرد. نوع برنامه ریزی‌هایی که ایشان عملی کردند جهت ارتباط پیروان اصلی و اصحابشان با سایر مسلمین باشند، حتی روایت‌هایی از ایشان داریم، که شخصی از فرزندان خودشان را مأمور کردند، چندین سال در منطقه‌ای زندگی کند که هیچیک از پیروان اهل بیت (علیه السلام) آنجا نبوده و زندگی خیلی سختی هم داشته یا توصیه به وصلت با سایر مذاهب، به جهت حفظ و تقویت ارتباط با دیگران. علاوه بر این‌ها، نوع عملکرد امام صادق (علیه السلام) در کنار توصیه‌هایی که به وحدت داشتند، امام فضای بازی را ایجاد کردند برای اینکه علاقه مندان و محبین اهل بیت (علیه السلام) بتوانند با ائمه و شیعیان در ارتباط باشند.

موسوی با اشاره به روایتی در تاریخ شیعه از مالک (رهبر مذهب مالکی‌ها)، عنوان کرد: مالک نقل می‌کند، هر زمان به منزل حضرت می‌آمد، حضرت تمام قد به پای ایشان بلند می‌شد و از او استقبال می‌کرد. مالک همچنین در روایتی به معنویت امام صادق (ع) و تأثیری که معنویت حضرت در روحیه وی داشت، نقل می‌کند.

وی افزود: امام هم در معاشرات علمی خود بحث وحدت را در پیش گرفتند و هم پیروان خود را به معاشرت بیشتر با سایر مسلمین دعوت می‌کنند. به طور کلی اعتقاد امام و سایر ائمه این بود که اگر پیروان اهل بیت (علیه السلام) دوستدار این باشند که معارف اهل بیت (علیهم السلام) خزینه پایان ناپذیری است و اگر کسی بخواهد این معارف اهل بیت (علیهم السلام) به کل جامعه اسلامی نشر پیدا کند، تنها راه حل، ارتباط با همه جامعه اسلامی است. دشمنان اهل بیت (علیهم السلام) هم تمام تلاششان این بود که اهل بیت و پیروانشان ارتباط با سیار مسلمین نداشته باشند. امروز اگر کسی بالاترین عبادات را حتی در راستای توسعه مکتب اهل بیت (علیهم السلام)، باید بحث وحدت و تقریب را در اولویت بداند.

تا می‌توانید سایر مسلمین را به اهل بیت (علیهم السلام) جذب کنید

قائم مقام دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب تصریح کرد: متأسفانه اشتباهی که امروزه حتی برخی بزرگان هم دچار آن شده‌اند، این است که تصور می‌کنند، اگر شیعه به دنبال وحدت برود و اگر جوان‌ها سعی کنند با طرفداران اهل بیت در دیگر مذاهب و دیگر مسلمین، بروند و توده مردم را به سمت اهل بیت (علیهم السلام) بکشند، اعتقاد خودشان هم ضعیف می‌شود.

وی افزود: این اشتباه بزرگی است، ائمه خزائن معرفت و نورانیت است. باید توجه کرد در مکتب اهل بیت (علیهم السلام)، هرچه ما بتوانیم ارتباط پیروان اهل بیت (علیهم السلام) را با سایر مسلمین زیاد کنیم، روزنه‌ای پیدا می‌شود که این معارف به همه جهان اسلام، دشمن هم همیشه سعی داشته که این اتفاق نیفتد و مکتب اهل بیت (علیهم السلام) در یک عده خاصی محصور بماند.

منبع: خبرگزاری مهر